

УДК 366.6:7.071.5:792.8(438)

СТРУКТУРА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ПОЛЬЩІ

Т.Л.Повалій

***Анотація.** У статті висвітлюється проблема хореографічної освіти в Польщі та визначаються її структурні компоненти; розглядаються особливості функціонування аматорських танцювальних студій, творчих майстерень, балетних професійних шкіл, музичних академій.*

***Ключові слова:** хореографічна освіта в Польщі, сучасний танець, балетні професійні школи, аматорські танцювальні студії.*

***Аннотация.** В статье рассматривается проблема хореографического образования в Польше и определяются ее структурные; анализируются особенности функционирования любительских студий, творческих танцевальных мастерских, балетных профессиональных школ, музыкальных академий.*

***Ключевые слова:** хореографическое образование в Польше, современный танец, балетные профессиональные школы, любительские танцевальные студии.*

***Annotation.** The article reviews the problem of choreographic education in Poland and defines its structural components (primary, secondary and higher links). The article shows the peculiarities of work of amateur studios, creative clubs, ballet professional schools, musical academies.*

***Key words:** dance education in Poland, modern dance, professional ballet school, amateur dance studio.*

Постановка проблеми. На початку XXI століття світ все більше усвідомлює позитивну роль танцю в таких сферах, як охорона здоров'я, освіта молоді, арт-терапія. Специфіка хореографічного мистецтва полягає у його багатогранній дії на людину, що зумовлено самою природою танцю як синтетичного виду мистецтва. Хореографічна освіта удосконалює тіло людини, впливає на розвиток емоційної сфери особистості. Навчання танцю допомагає їй набутти упевненості у власних силах та дає поштовх до самовдосконалення.

Хореографічні заняття допомагають розвинути ті сторони особистості, на які вивчення інших предметів має обмежений вплив, зокрема – здатність пластично опанувати простір і спілкуватися мовою тіла. Танець розвиває естетичний смак, виховує піднесені почуття, але, на відміну від інших мистецтв, здійснює істотний вплив і на фізичний розвиток.

Польські науковці (Jadwiga Majewska, Joanna Szymajda, Aleksandra Dziuros) розглядають професійний розвиток та хореографічну підготовку учнів як багаторівневий процес, що може активно впливати на формування духовних якостей людини через цілеспрямовану передачу молоді соціально-історичного досвіду засобами мистецтва, естетичних аспектів функціонування хореографічного мистецтва, особливостей виконавської майстерності тощо [2;3]. Наголосимо, що останні двадцять років у Польщі активно розвиваються два основні види хореографічної освіти – професійної та аматорської.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку хореографічного мистецтва в Польщі взагалі й сучасного танцю зокрема присвячено праці Йоанни Шимайди (Joanna Szymajda), Януша Марика (Janusz Marek), Івонни Ольшевської (Ivonna Olszowska) та Барбари Сер-Янік (Barbara Sier-Janik). Історичні, культурологічні та мистецтвознавські аспекти танцювального мистецтва розкрито в дисертаційних дослідженнях Анни Круліци (Anna Królica) та Романи Агнелі (Romana Agnel). Проблему змісту навчання в балетних школах досліджує Олександра Дзюрош (Aleksandra Dziuros).

Серед провідних науковців довоєнних років, що досліджували балетне мистецтво, назвемо С.Гловацького та Я.Наумов-Островського, в середині 70-х рр. в числі дослідників і критиків виокремимо - Я.Пуделя, М.Драбецьку, І.Турську, Б.Мамонтович-Лойска та П.Хиновського. З 1974

Польським театром танцю в Познані видається журнал "Танець", де друкуються статті про балетне мистецтво Польщі та інших країн.

Мета статті – висвітлення структури хореографічної освіти та особливостей функціонування її осередків у сучасній Польщі.

Виклад основного матеріалу. Структура хореографічної освіти в Польщі зумовлена потребами суспільства у створенні багатоманітного культурного простору, в якому особливе місце належить хореографічній культурі, особливо її новітнім проявам. У цьому зв'язку в науковому просторі в Польщі актуалізуються відповідні розвідки. Так, стан сучасного танцю розкрито у «Рапорті о сучаснім танці в Польщі в 1989 – 2009 рр.», представленому Ядвигою Маєвською (Jadwiga Majewska). Нею вивчені питання еволюції сучасного танцю та хореографічної освіти в Республіці Польща протягом останніх двадцяти років. Дослідниця доходить висновку, що «високий рівень і творчий потенціал польського танцю обмежується слабкістю інституціональних і освітніх установ, відсутністю єдиних програм і субсидій на розвиток танців» [3]. На думку Ядвиги Маєвської, в Польщі не вистачає «інтелектуальної бази, необхідної для розробки мистецтва танцю – кураторів, критиків, менеджерів» [3].

Хореографічна освіта в Польщі здійснюється в закладах різного типу. Існує п'ять державних середніх шкіл балету (Варшава, Битом, Лодзь, Гданськ і Познань), які приймають дітей у віці від 10 років. У перші роки вивчаються основні елементи хореографічної підготовки, але протягом 9 років навчання учень стає справжнім артистом. Вищу хореографічну освіту можна отримати в Музичній академії в Лодзі, Вищій професійній школі культури в Щеціні, Коледжі мистецтв у Кельцях, Музичній академії ім. Фредеріка Шопена у Варшаві та ін.

У загальноосвітніх школах існують аматорські танцювальні студії, творчі майстерні, програми яких зазвичай включають: класичний танець, сучасний танець, народний танець, ритміку, партнерські танці. Загальна хореографічна освіта в Польщі, яку можна отримати в основній школі, має амбітні цілі, зокрема:

- 1) підтримка всебічного і гармонійного розвитку учнів;
- 2) розвиток моторики дітей та загальне фізичне вдосконалення;
- 3) популяризація танцю і різноманітних танцювальних форм, серед яких – народний танець, танці інших народів, регіональні, давні;
- 4) формування почуття ритму, рухової координації, естетики руху та постави;
- 5) вироблення орієнтації в просторі, концентрації, творчої музичної рухової експресії;
- 6) ознайомлення учнів зі звичаями свого народу;
- 7) вироблення і розвиток таких соціальних якостей, як: комунікативність, толерантність, відповідальність, самостійність, взаємодія в групі, незалежність, відчуття власної вартості, відчуття впевненості;
- 8) уможливлення розвитку індивідуальних здібностей та інтересів;
- 9) створення можливості для презентації свого таланту через активну участь в артистичних презентаціях.

Ну думку Олександрі Дзюриш, хореографічні навчальні програми повинні складатися з 4-х загальних розділів.

1. *Музично-ритмічні вправи.*
2. *Розвиток танцювальних навичок.*
3. *Теоретичні відомості.*
4. *Формування творчої активності учнів.*

Кожен з цих розділів конкретизовано авторкою таким чином.

Музично-ритмічні вправи.

Музично-ритмічні ігри та вправи Далькроза.

Рухова інтерпретація музичних творів, ігри зі співом.

Розвиток танцювальних навичок.

Засвоєння окремих танцювальних елементів (галоп, біг, стрибки, крок, полька, вальс).

Удосконалення танцювальної техніки (акробатичні елементи, народно-сценічні комбінації, класичний екзерсис).

Польські народні танці (краков'як, полонез, мазурка, оберек); регіональні танці (Трояк, олендер, коркови, ласовяк);

Танці народів світу, серед яких Шотландський вальс, Коза (Україна), Гопак (Україна), Лявоніха (Білорусь).

Теоретичні відомості.

Походження і характеристика польських, регіональних, стародавніх танців та танців інших

народів.

Елементарна теорія музики, відомості про ритм, мелодію, динаміку, темп, настрій, музичну форму. Формування творчої активності учнів.

Стимулювання творчої ініціативи учнів, заохочення до рухової інтерпретації та формування естетичного досвіду.

Використання хореографічної імпровізації.

Удосконалення рухових навичок учнів у процесі творчої взаємодії [4].

Хореограф може бути не тільки практиком, танцюристом, але й викладачем чи теоретиком, яких готують у Музичній академії ім. Фредеріка Шопена у Варшаві, на факультеті педагогіки танцю. Для складання вступних іспитів у вищі навчальні заклади необхідні теоретичні та практичні навички, наявність яких засвідчує диплом випускника середньої балетної школи. Іспит складається з трьох етапів. Перший етап включає практичну перевірку знань і навичок виконання класичного танцю (балетний репертуар і його компоненти, такі як малі чи великі пози, *adagio* і *allegro*, типи піруетів, *port de bras*, *pas de bouree*). На другому етапі перевіряють базові знання народних танців (історії розвитку польських танців, кроків і фігур національних і регіональних танців тощо), третій етап – танцювальна характеристика (можливість призначити конкретну форму танцю нації, знання характеристик російських, угорських, іспанських танців) [1].

Конкретизуємо зміст вищої хореографічної освіти на прикладі Музичної академії ім. Фредеріка Шопена. Навчальний план факультету педагогіки танцю містить у собі класичний, сучасний та народний танець, теоретичні відомості в галузі хореографії, партнерський та характерний танець, акторську майстерність, історію театру й танцю, польський танцювальний фольклор, гру на фортепіано, анатомію, імпровізацію. Навчання проходить у формі лекцій, творчих семінарів, практикумів, навчально-методичних конференцій та уроків з відомими вчителями танцю [1].

Хореографічні танцювальні заняття повинні проводитися в приміщенні, адаптованими до числа учасників. Студентам необхідно мати гімнастичні костюми й м'які черевики. В навчальних закладах використовують наступне обладнання: звукове устаткування, стереосистеми з CD, набір необхідних компакт дисків [4].

Студенти мають можливість вивчати різні напрямки танцю: бальний, народний, джазовий, сучасний. Вони також опановують танець модерн у кількох його різновидах, принципи композиції танцю, техніку сценічного висловлювання, балетну літературу і партнерський танець. Чимало є також теоретичних предметів, які розширюють загальну культуру студентів. Щорічно вони беруть участь в курсах танців інших народів, які проводяться хореографами, запрошеними з різних країн; у презентаціях провідних польських ансамблів танцю; самостійно організовують заходи, зокрема – концерт сучасного танцю, бального танцю або Національні турніри [5].

У вищих школах багато уваги приділяється педагогічній практиці, яку студенти проходять протягом чотирьох років. Вона здійснюється в межах співпраці з балетними школами. На четвертому році навчання студенти приступають до дипломної роботи та готують відкритий урок у балетній школі.

Мистецьку освіту в кожній її галузі повинні отримувати виконавці, мистецтвознавці, критики, інструктори-педагоги, менеджери і глядацька аудиторія, яка повинна постійно підвищувати свій культурний рівень, починаючи з дитинства. Після закінчення вищого навчального закладу можна розпочати кар'єру професійного хореографа, займатися створенням танцювальних і рухових комбінацій для танцівників-солістів і балетних колективів, на естраді, на телебаченні, у кіностудії та в інших місцях. Можна проектувати композиції також для деяких спортивних дисциплін художньої гімнастики.

Учителі початкових і середніх шкіл, працівники освітніх та культурних установ, студенти останнього року навчання, а також всі ті, хто бажає підвищити свою хореографічну культуру танцю й отримати практичні та теоретичні навички, необхідні для ефективного виконання обов'язків інструктора-педагога, можуть продовжити свою освіту в аспірантурі.

Програма навчання в аспірантурі включає: психолого-педагогічні дисципліни (психологія, педагогічні науки, теоретичні основи освіти, методика викладання танцю); загальноосвітні дисципліни (деякі питання анатомії, фізіології і біомеханіки, історія танцю і балету, ритміка, обрані питання історії, культури та театру); цикл дисциплін професійної та практичної підготовки (техніка класичного, сучасного, бального, народного танців, композиція танцю, коригувальна гімнастика і т. д.).

Висновки. Сучасна хореографічна освіта в Польщі має традиційну структуру і поділяється на початкову, середню та вищу. Вона реалізується в діяльності численних аматорських студій, творчих майстерень, які втілюють передусім сучасні напрямки хореографії. Фахову хореографічну освіту забезпечують балетні професійні школи, профільні відділення театральних навчальних закладів та музичних академій. Незалежно від цільової установки, освітні заклади готують виконавців, артистів

балету, балетмейстерів, інструкторів-педагогів.

Зазначимо, що у статті розглянуто окремі аспекти проблеми хореографічної освіти в Польщі. Результати комплексного дослідження будуть висвітлені в наших наступних публікаціях.

Література

1. Choreograf [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://gazetapraca.pl/gazetapraca/1,74896,2973373.html>.
2. Hoczyk J. Raport o stanie tańca w Warszawie [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.kongrestanca.pl/uploads/files/11_raport-warszawa-pdf.pdf.
3. Majewska J. Raport o tańcu współczesnym w polsce w latach 1989 – 2009 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.kongreskultury.pl/library/File/RaportTaniec/taniec_streszczenie.pdf
4. Nikody J. Szkoła Podstawowa w Długiem [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.spdlugie.strefa.pl/programy.html>
5. Sier-Janik Barbara Edukacja zawodowa w zakresie tańca [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.kongrestanca.pl/uploads/files/11_raport-edukacja-pdf.pdf.
6. Szymajda J. Muzyka a taniec / J. Szymajda, A. Kosowski // Raport a stanie muzyki polski ę. – 2011. – С.251-253.